

DELAVCI!

Naprej za svobodo in pravice svoje! Zagubiti ne morete ničesar, pridobite pa lahko vse.

Naročnina (subscription):

\$1.50 na leto, 75c na pol leta za Ameriko (\$1.50 na leto, 75c na pol leta za Evropo). \$2 na leto, \$1 na pol leta za Evropo (\$2 na leto, \$1 na pol leta za Evropo).

PROLETAREC

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 587 So. Centre Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se"

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

THIS PAPER IS DEVOTED TO THE INTERESTS OF THE WORKING CLASS.

Štev. (No.) 38.

Chicago, Ill., 2. junija (June), 1908.

Leto (Vol.) III.

Bodimo praktični.

Socialistom se očitá, da niso drugače kakor skupina nepraktičnih sanjanev.

All right!

Pristaši republikanske ali demokratske stranke, ki se tako radi odražajo s takimi in enakimi frazami in mislijo, da so s tem že pobili socializem, naj raje prej dokažejo praktičnost kapitalizma, ki je danes vladajoča sila.

Tukaj je problem. Prerešitajmo malo ta problem in pogledimo, kdo so sanjanci in frazerji in kdo so praktični možje.

Ta problem je problem brezposelnosti, — problem naraščajoče lakote, ki povzroča zločine, trpljenje, stradanje in tirja več človeških življenj kakor vsaka povodna, potres, požar ali katera koli druga katastrofa, ki je kdaj razsajala v ti deželi.

In kaj so "praktični" kapitalisti storili v rešitev tega problema? Ali so odvrnili ali omejili brezposelnost? Niso li ravno kapitalisti, ki vladajo družbo, ti, ki se dajalepi, gluhi in mutasti napram vsakemu pripomočku zoper brezposelnost? V imenu profitov so gospodari tako "praktični", da je danes Amerika na robu največjega zla.

Socialisti so označili praktično pot, po kateri bi se lahko prišlo do rešitve tega problema. Opozorili so merodajne kroge na dejstvo, da je v Združenih državah že mnogo mnogo dela in da to delo zelo lahko preskrbi vlada. Veliko je vodovodov, ktere bi t poglotočili. Potrebna je tudi regulacija rek. Samo Mississippi in njegovi pritoki bi lahko dali zaslužka milijon delavcem; in kako bi se to delo koristilo državi.

Dalje se nahajajo močvirja (swamps), ktera bi treba osušiti; sošeto je suhih krajev, ki potrebujejo kanale z vodo. Pogozdovanje v nekaterih državah bi bilo neobhodno potrebno, na drugi strani pa zopet trebljenje starih gozdov. To so dela, ktera bi lahko izvrševalo ogromno število delavcev, ki danes postopajo okrog zaprtih trgov; dela, ki bi lahko preskrbelo rodbinam brezposlecev hrano, obleko in krov.

To niso "sanjarje" niti nobena "socialistična utopija". To so dela in državne naprave, ki se prealisez morajo izvršiti in za ktera se že danes potezujejo tudi največji nasprotniki socializma, kot je na primer predsednik Roosevelt.

Denar za izvršitev teh del bi ne delal vladi nikakršnih težkoč sedaj ko so banke prenapolnjene s tekočim denarjem. Vlada bi lahko prodala svojih bonдов za milijarde dolarjev sedaj ko so denarni trgi polni tekočega ali papirnatega denarja. Recimo, da nastane vojna. Kakor hitro bi takrat zvezna vlada porinila bonde na trg; niti najmanj ne dvomimo, da bi vlada v tem slučaju prodala bonde za milijone dolarjev.

Toda Amerika je danes na slabšem, kakor bi bila ob času vojne. Hujše kakor vsaka vojna, divja danes industrijska kriza. V armadi brezposelnih je danes v enem tednu več mrtvih in ranjenih, kakor je bilo v enem mesecu kdaj v kteri armadi, ki je korakala za praporjem militarizma.

Kje je zdaj praktičnost? To kar zahtevajo ameriški socialisti, to se niso sredstva za vresničenje socializma. Edina praktična pot je, po kteri bi se pomoglo sto in stotisočim delavcem, ki so danes brez posla in v gmotnih stiskah.

Zakaj se pa to ne stori? Zakaj vlada ne gane niti s prstom, in zakaj kapitalisti molče kot mutci na vse prošnje in obupni krik milijonov ameriških delavcev, ki so opropani pravice do dela? Kje so tiste "praktične metode" kapitalističnih kraljev, s kterimi znajo utvarjati "prosperiteto"?

Socialisti dobro vedo — zakaj. Samo zato ker se posedujejoči razred boji — in sicer po pravici — da bi taka akcija v prid brezposelnimolajšala organiziranim delavcem boj za večje plače, krajši delavnik in za druge ugodnosti, ki

jih zahtevajo delavci. To bi pa kapitalistom znižalo profite, a profit je kapitalistu svet, svet, čez vse svet! K vragu prosperiteta — k vragu delavci in vsako blago stanje ljudstva, si misli kapitalist če ne more izvesti profita.

Socialistična stranka ne išče nikakršnih zasebnih koristi; bori se za interese delavskega razreda. Zato danes tudi zahteva edino praktične metode za odpravo brezposelnosti, za uvedbo dela, ktero naj da sto in stotisočim delavcem zaslužek in kruh. Zahteva zvišanje plač in zboljšanje pogojev onim, ki se delajo. Zahteva, da se družabni sistem uredi tako, da je vsaka nadaljna finančna in industrijska kriza nemogoča.

Te praktične zahteve so tako evidentno potrebne in koristne ameriškim delavcem, da ne more temu oporekati niti najbolj zagrižen pristasi starih političnih strank.

Protidelavsko časopisje prinaša že par tednov senzančne vesti o neki veleorniki po imenu Gunness v Laporte, Ind. Človeku se kar jeziijo lasje, ko čita kolono za kolono o krvavih grozodejstvih, ki jih je počenjala omenjena babica. Pač krasna ilustracija razmer v kapitalistični državi! Rmno časopisje ne ve, da z razkrivanjem takih gnjusnih dogodkov, obtožuje isti sistem, kterega tako rado zagovarja kot "moder in pravičen sistem." In to je dobro, da razkriva njegove gnjile strani.

"Socializem ne bo nikoli prodrl v Ameriko, kajti stare vladajoče stranke so si pričele prisvajati nekatere socialistične ideje v svoje politične namene." Takoj piše "Boston Herald". Slabe nade gojijo kapitalisti. Republikanska ali demokratska stranka lahko ukrade kaj iz socialističnega programa, toda zagotovljen je lahko vsak, da oboje imenovani stranki ne bode nikoli priporočali odpravo privatne lastnine in uvedbo kolektivizma, ki je prvo kar zahtevajo socialisti.

Leta 1829 so policaji v Philadelphiji aretirali govornika, kteri je na javnem trgu pred mestno hišo govoril velikim množicim delavcev, da naj glasujejo za državne šole (public schools), kjer bi otroci revežev in bogatincev dobivali pouk v enaki meri na stroške države. Pred nekaj tedni — po osemdesetih letih od povedanega dogodka — so policaji v Philadelphiji zopet aretirali na istem prostoru govornika-socialista, kteri je govoril velikim množicim delavcev, da naj glasujejo za kolektivno posest industrije, ki jim zamore dati vse bogastvo, kar ga producira. Kaj sledi iz tega? Ali je policija l. 1829 zatrla idejo za državne šole, s tem da je aretirala govornika, ki je propagiral za to idejo? Ne! Državne šole so bile kljub temu ustanovljene in se danes nahajajo že v vsakem mestecu Zedinjenih držav. Istotako bode vpsel tudi socializem, kterega skušajo danes vladajoče sile zatreti s tem, da preganjajo in zapirajo socialistične govornike.

Republikanski dnevnik "The Kansas City Journal" poroča, da vojni tajnik Taft ni bil vsega skupaj štiri mesece v zadnjem polurum letu pri svoji pisalni mizi v Washingtonu, D. C. Kljub temu je pa redno prejemal 1000 dolarjev mesečne plače, a poleg vsega tega se pa je še na državne to je ljudske stroške, ki presegajo milijon dolarjev, potepal po svetu. Ljudstvo je moralo plačati tisoče in tisoče dolarjev za čino, šnops, šampanca, cigare itd. Taftu in njegovi partiji, ki se je klatala od enega kraljevskega dvo ra do drugega po Evropi. Lepo je "vladati" v taki državi, kjer ljudstvo posluša, molči in — plačuje visoke račune. Ina-li tudi delavce svojo mezdo če izostane od svojega dela? Ne. In kljub temu je delavce še tako slep, da pri vsakih volitvah glasuje za potepuha, ki žive mastno na njegovega računa. O, delavce, spregledaj vendar enkrat!

Od blizo in daleč

Penrose-jev "bill" je — zakon.

Penrose-jev "bill" ali zakonski predlog za tiskovno cenzuro, kteri je v mesecu marec izšel toliko upravičenega protesta od strani ameriškega delavca, je danes že — zakon. Obe zvezni zbornici, kongres in senat, sta ga na tihem sprejeli 23. maja. Glavni poštar v Washingtonu ima sedaj pravico odvzeti "second class matter" vsakemu časopisu v Zedinjenih državah, kteri se pregreši proti temu novoprečnemu zakonu.

Penrose-jev zakonski predlog, ki je sedaj zakon, je samo dodatek postnemu statutu "section 3893" in se glasi: "Glavni poštar je pooblaščen izključiti iz družega poštnege razreda vsak časopis, ki vsebuje čtivo v kterem priporoča, odobrava ali sugestira odpravo ali destrukcijo kteresibodi vlade, dalje umor, požig ali nasilne napade."

Vsakdo lahko razume, da ta zakon je v prvi vrsti naprjen proti anarhističnemu časopisu, in je bil skuhan na posebno priporočilo predsednika Roosevelta.

Kakor smo že prej omenili, Penrosejev "bill" je postal zakon na čisto tibotapski način. Ko je "Appeal to Reason" meseca marea odkril javnosti nevarnost tega famoznega predloga, zagnel je po vsej Ameriki silen protest. Senatorji v Washingtonu so dobili na tisoče protestnih in pozivnih pisem, da naj glasujejo proti temu predlogu. Iz Washingtona se je nato uradno poročalo, da je "Penrose bill" v senatu ubit — kakor smo tudi mi že poročali — kakor je vse utihnilo. Senator Penrose, predsednik komiteja za poštne stvari, je pa izrazil to priliko in njegov nekoliko predrugačen predlog je ponovno smuknil v zbornico in je bil sprejet brez vsacega protesta.

Samomor 14letnega proletarca.

27. m. m. se je v Clevelandu, O., ustrelil 14letni deček — Richard Koch. Dečku je pred nekaj meseci umrla mati in od tega časa je bil sam na svetu, brez svojcev, brez dela, krova in brez sredstev za življenje. Dela in mogel nikjer dobiti; semterje se je vrnil med prodajalce časopisov in dobil kak cent za kruh. Zadnji čas se je držal pri groceristu Adamu Frialu na 1601 Denison ave., kjer si je tudi končal življenje. Šel je v hlev, ki se je nahajal tih za grocerijo, vzel oskrbniku hleva revolver in se ustrelil v senec. Ko so na pol mrtvega pobrali in nesli na voz, je deček vzkliknil: "Ne peljite me v bolnico. Jaz nočem več živeti. Hočem biti pri mami!"

Velika rudniška družba — fuč.

\$650,000 je šlo po vodi.

Delničarji — kterih je 1400 — Amador Mining and Development kompanije so dobili pisna zadnjo sredo, v kterih se jim je naznanilo, da je njih "kompanija" s kapitalom "deset milijonov" dolarjev, v ktero so vložili \$650,000 za "stoeck", pri kraju in da njih delnice niso vredne niti piškavice pare več. Družba je imela svoj glavni sedež v Chicagu in delničarji so bili po večini sami Chicokani. Propadlo "kompanijo" je pred petimi leti organiziral neki D. E. Mackinnon, kteri je bil tudi manager kompanije. Mackinnon je sedaj neznan kam zginol. Pravijo, da se je pri "kompaniji" zelo okoristil.

Za svobodo govora.

Po vzgledu "kozakov" v Seattle, Wash., Los Angeles, Cal. in v Philadelphiji, Pa., gazio policaji sedaj tudi v Daytonu, O., ustavne pravice, ki pred vsem jamčijo svobodo govora.

Minuli teden je bilo v Daytonu, O. aretiranih pet socialistov-govornikov, ki so se strašno "pregrešili" s tem, da so na uličnem voglu propagirali za socializem. Aretirani sodrugi so bili takoj izpuščeni proti jamčevini in sedaj pričakujejo "obravnavo".

Socialistični tisk

za predsedniške volitve.

Eugene V. Debs

za predsednika.

Ben Hanford

za podpredsednika.

Socializem na ameriških bojnih ladjah.—Revolucionarni vojniki.

Socialistični tisk "The World", kteri izhaja v Seattle, Wash., poroča z dne 23. maja značilno vest, da se nahaja skupina socialistov na vsaki odloplni zvezine mornarice, ki propagirajo za socializem med pomorskim vojakom. Istotako se nahajajo socialisti tudi v armadi, ki je na suhem.

Socialistično gibanje v mornarici je prišlo v javnost predzadnji teden, ko je prišlo zvezno bojno brodovje v seantlasko luko na pacifiškem obrežju, kjer se je mudilo nekaj dni. Socialisti v Seattle so izrabili to priliko in pričeli deliti socialistično čtivo med vojake. V samem Idora parku so razdelili med nje več tisoč brošur in letakov. Nekteri vojaki so na mestu čitali pozorno, večina je pa vtaknila brošure za bluzo s pripombo, da bodejo čitali na krovu. Na stotine vojakov se je pri tej priliki izrazilo, da simpatizirajo s socialisti.

Urednik "World-a" se je podal na oklopnico "Connecticut" in je tam razdelil med vojake, mornarice in častnike par sto kosov literature. Pri tej priliki je zvedel, da se nahaja na vsaki ladiji socialistično društvo. Na ladiji "West Virginia", ktera spada k pacifičnemu škvadronu, šteje socialistična skupina okrog 100 članov, med temi je 72 — mornaric — na "Appeal to Reason". Mornarji so povedali uredniku, da dober del vojaštva na vojnem brodovju je prešinen z revolucionarnimi idejami in kolikor je njem znano, je istotako tudi v armadi. Ako bi ameriška socialistična stranka — so rekli — posvetila malo več propagande med vojaštvom, bi se gospodarji te dežele pri prvi priliki znašli tam, kjer so se že na Ruskem in v Franciji, kjer so se vojniki uprli streljati na svoje brate delavce.

Ženske v boju za kruh. — Pretresljiva slika.

Okrog osemsto žen in otrok se je gnjetlo minuli terek na voglu 12. in Filbert ulice pred poslopjem Terminal market v Philadelphiji, Pa., kjer je imelo "Žensko pomožno društvo (Women's Relief society)" deliti prost kruh in druga jedila lačnim sirotam. Društvo je naznanilo da prične z deljenjem jestvin ob treh popoldne, toda na lieu mesta je bilo že na vse zgodaj jutraj več sto žen in otrok s kosaricami v rokah in čakalo. Množica lačnih je pa rasla z vsako minuto in ko je dospel določen čas za deljenje, nastala je pred poslopjem taka gnječa, da so morali poklicati deset policajev, ki so skušali lačne postaviti v vrsto. Prava zmešnjava je pa šele nastala, ko so članice pomožnega društva prišle s kruhom. Ženske so vpile in silile naprej, otroci so pa jokali, kajti nihče se ni zmenil če je tudi kterešnega pogazila. Slednjice je prišlo do takih izgredov, da jim še celo navzoči policaji niso bili kos. V divji gnječi in pretepu je bilo več oseb bolj ali manj ranjenih; neki žent so zlomili roko in neko starko ter troje otrok so podrli na tla; sirote bi bile gotove zadužene, da jih niso rešili policaji. Osebam, ktere so delile kruh, so pa raztrgali malone vse obleke.

Po pol ure trajajočem boju je zmanjkalo jedil nakar se je tudi množica pomirila. Do petsto oseb

Ruska "justica" se koplje v krvi.

Ni ga dneva že par tednov nazaj, da ne bi v blaženi Rusiji carjevi rablji usmrtili kakega revolucionarja. Vsak dan se izreka jo smrtno obsodbe in vsak dan teče kri največkrat čisto nedolžnih ljudi na moriščih.

29. maja so potom "zakona" umorili v Petrogradu dva revolucionarja. Eden se je imenoval Traubner, drugi pa Masakin. Obdoločena sta bila, da sta se delovala pri nekem atentatu.

V Novorosihi so prošlo soboto postavili na zatožno klop pred vojno sodišče 110 mož, ki so obtoženi, da so v novembru 1905 nameravali v tem mestu proglasiti "republiko".

John Mitchell kandidat.

John Mitchell, bivši predsednik "United Mine Workers of America" (Združenih rudarjev in premogarjev v Ameriki), veliki "prijatelj" delavcev, se poganja sedaj za nominacijo kandidature za governorja države Illinois.

Kandidiral bi rad na demokratičnem tiketu, a računa pa na delavske glasove vseh strank tudi socialistične.

Agitirajte!!!

je dobilo kruha, a ostali so pa šli domov brez vsega. Živela prosperiteta!

Tri leta ječe za en sam — rokostisk.

Zvezino vojno sodišče v San Franciscu je pred desetimi dnevi obsodilo nekega vojaka imenom Burvalda na tri leta ječe, ker je na česti v pričo mnogih ljudi segel v roko — anarhistinji Emi Goldman. O, bogovi!!!

Za varstvo rudarjev.

Senator Dick iz države Ohio je predzadnji pondejek predložil v zvezini zbornici zakonski predlog, ki zahteva poseben biro za varstvo rudnikov in premogokopov. Senator ej zelo povdarjal potrebo takega biro-a, kajti — je dejal — na celem svetu ni toliko rudarjev ubitih v enem letu kakor je ravno v Zedinjenih državah. Lamsko leto je bilo ubitih 2300 rudarjev in premogarjev.

Zborovanje krščanskih socialcev.

V petek se je v New Yorku pričelo tretje zborovanje klerikalne organizacije "Christian Socialist Fellowship". Pri zborovanju, kterega so otvorili z molitvijo, pobožnim petjem in s čitanjem iz biblije, je navzočih vse polno duhovnov. Zborovanje se vrši v neki cerkvi. Tema teh nedobijihtrba "sodrugov" je: socializem z realizacijo "božjega kraljestva". Vsaka seja in sploh vsaka točka dnevnega reda se prične — z "molitvijo".

Revolta.

Na otoku Samos, ki se nahaja nedaleč od zapadnega obrežja male Azije, je izbruhnila pretečeni teden revolucija. Ljudstvo se je uprlo governorju otoka in knezu Samosu in že pet dni trajajo neprestani boji. Najhujša ustaja je v glavnem mestu Vathy; množice upornikov neprestano oblegajo in napadajo palačo governorja Kopsassiz-a Effendi-a. Kakor poročajo brzojav, je bio do 29. maja nad 150 oseb ubitih in veliko število ranjenih.

Orožništvo, kar ga je na otoku, simpatizira v večini z ustajniki. Turčija je poslala nekaj bojnih ladij proti otoku, da zadušijo revolucijo.

(Otok Samos je od l. 1832 autonoma kneževina pod vrhovno vlado turškega sultana, kteremu plačuje letni tribut. Šteje okrog 50,000 prebivalcev, ki so po večini Grki.)

Krvavi boji med češkimi in nemškimi narodnjaki.

Iz Dunaja se poroča z dne 27. maja, o krvavih bojih med Čehi in Nemci v Karlsbadu na Češkem. Čehi zahtevajo, da se v mestnih uradih uvede češčina kot službeni jezik, čemur se pa Nemci upirajo. Vsled tega so priredili Čehi veliko polnično demonstracijo proti Nemcem, ki se je končala s krvavim bojem, v kterem je bilo več oseb težko ranjenih.

Ruska "justica" se koplje v krvi.

Ni ga dneva že par tednov nazaj, da ne bi v blaženi Rusiji carjevi rablji usmrtili kakega revolucionarja. Vsak dan se izreka jo smrtno obsodbe in vsak dan teče kri največkrat čisto nedolžnih ljudi na moriščih.

29. maja so potom "zakona" umorili v Petrogradu dva revolucionarja. Eden se je imenoval Traubner, drugi pa Masakin. Obdoločena sta bila, da sta se delovala pri nekem atentatu.

V Novorosihi so prošlo soboto postavili na zatožno klop pred vojno sodišče 110 mož, ki so obtoženi, da so v novembru 1905 nameravali v tem mestu proglasiti "republiko".

John Mitchell kandidat.

John Mitchell, bivši predsednik "United Mine Workers of America" (Združenih rudarjev in premogarjev v Ameriki), veliki "prijatelj" delavcev, se poganja sedaj za nominacijo kandidature za governorja države Illinois.

Kandidiral bi rad na demokratičnem tiketu, a računa pa na delavske glasove vseh strank tudi socialistične.

Agitirajte!!!

Delavsko gibanje

Štrajki.

Iz St. Louisa, Mo., se poroča, da so željezničarji Missouri Pacific in Iron Mountain železnice dobili od vodstva svoje unije "Order of Railway Carmen" ukaz, da se naj pripravijo na štrajk. Omenjeni željezniški družbi sta namreč prišli nekaj navskriž s pogodbo, ktero imate s svojimi vslužbenici. Željezničarji sedaj čakajo na daljšo odredbo njih unije.

Štrajkujoči motornari in konduktorji Municipal Traction Co. v Clevelandu so na seji 26. maja zaključili, da nadaljujejo štrajk.

V Chesteru, Pa., so tudi zaštrajkali vslužbenici cestne železnice. Ljudstvo je na strani štrajkarjev na celi črti in je bojkotalo vse trgovce, kteri zalagajo skabe z jestvinami, dalje družine policajev, kteri postopajo sovražno proti štrajkarjem.

Štrajk pivovarniških delavcev v Kansas City, Mo., je končan s popolno zmago štrajkarjev. Lastniki pivovarn so ugodili delavcem na zahtevi za zvišanje plače in na podlagi isti so podpisali pogodbo za prihodnje dve leti.

Premogarji.

Organizirani premogarji v 11. distriktu države Indiana so pristali na novo plačilno lestvico. Tozadevna pogodba je bila 29. maja podpisana nakar se je 16,000 premogarjev zopet vrnilo na delo.

Istotako so podpisali novo plačilno lestvico tudi pennsylvanski premogarji v pittsburskem distriktu. Nova lestvica, ktere je deležnih 40,000 premogarjev, je veljavna do 31. marca 1909.

Pričeli s delom.

Tovarna za čevlje v Mestboro, Mass., je zadnji četrtek zopet zaposlovala. Več sto delavcev se je vrnilo na delo.

V premogokopih Elkyorn in Pocahontas v West Virginiji je dobilo delo dvatisoč premogarjev, ki so bili že več mesecev brez posla.

Solidarnost s črnici. Brezposelnost.

Organizirani železarski in jeklarski delavci v Ohio so na svoji konvenciji, ktera se je vršila prošli teden Youngstownu, O., zaključili, da se v bodoče tudi črni delavci sprejemajo v unijo. Doslej so se črnici, kterim je bila pot v unijo razprta, dali radi izkoristiti od delodajalcev v štrajkolomske in skabske namene. A sedaj upajo jeklarji, da so črnecem z dovoljenjem za vstop v unijo omeljili njih garjevsko početje.

Med jeklarskimi delavci v Ohio vlada še zmiraj velika brezposelnost. Delegete na tej konvenciji so poročali, da je v Sheffieldu, Amsterdumu, Gadsendu in Gate City najmanj 15,000 delavcev brez posla. V Birminghamu jih je 3000 in v Andersonu 2000 brez dela.

C. E. Letten, državni davčni klerk v Louisiana, je ukradel \$100,000 iz ljudskih fondov, ktero svoto je povečini zapravil v družbi zamork. Letten — sedaj je že tam kamor spada: v zaporu — je privrženec onih ljudi, ki pravijo, da socializem ni zato dober, ker hoče razrušiti rodbino in zapleniti lastnino poštenih in delavnih ljudi. Ako bi kteri socialist storil tak zločin, posvetil bi mu vsi kapitalistični časopisi najmanj po eno stran; toda Letten je bil dober republikanec in vrhutega šezamork. Letten — sedaj je že tam kamor spada: v zaporu — je privrženec onih ljudi, ki pravijo, da socializem ni zato dober, ker hoče razrušiti rodbino in zapleniti lastnino poštenih in delavnih ljudi. Ako bi kteri socialist storil tak zločin, posvetil bi mu vsi kapitalistični časopisi najmanj po eno stran; toda Letten je bil dober republikanec in vrhutega šezamork. Letten — sedaj je že tam kamor spada: v zaporu — je privrženec onih ljudi, ki pravijo, da socializem ni zato dober, ker hoče razrušiti rodbino in zapleniti lastnino poštenih in delavnih ljudi. Ako bi kteri socialist storil tak zločin, posvetil bi mu vsi kapitalistični časopisi najmanj po eno stran; toda Letten je bil dober republikanec in vrhutega šezamork. Letten — sedaj je že tam kamor spada: v zaporu — je privrženec onih ljudi, ki pravijo, da socializem ni zato dober, ker hoče razrušiti rodbino in zapleniti lastnino poštenih in delavnih ljudi. Ako bi kteri socialist storil tak zločin, posvetil bi mu vsi kapitalistični časopisi najmanj po eno stran; toda Letten je bil dober republikanec in vrhutega šezamork. Letten — sedaj je že tam kamor spada: v zaporu — je privrženec onih ljudi, ki pravijo, da socializem ni zato dober, ker hoče razrušiti rodbino in zapleniti lastnino poštenih in delavnih ljudi. Ako bi kteri socialist storil tak zločin, posvetil bi mu vsi kapitalistični časopisi najmanj po eno stran; toda Letten je bil dober republikanec in vrhutega šezamork. Letten — sedaj je že tam kamor spada: v zaporu — je privrženec onih ljudi, ki pravijo, da socializem ni zato dober, ker hoče razrušiti rodbino in zapleniti lastnino poštenih in delavnih ljudi. Ako bi kteri socialist storil tak zločin, posvetil bi mu vsi kapitalistični časopisi najmanj po eno stran; toda Letten je bil dober republikanec in vrhutega šezamork. Letten — sedaj je že tam kamor spada: v zaporu — je privrženec onih ljudi, ki pravijo, da socializem ni zato dober, ker hoče razrušiti rodbino in zapleniti lastnino poštenih in delavnih ljudi. Ako bi kteri socialist storil tak zločin, posvetil bi mu vsi kapitalistični časopisi najmanj po eno stran; toda Letten je bil dober republikanec in vrhutega šezamork. Letten — sedaj je že tam kamor spada: v zaporu — je privrženec onih ljudi, ki pravijo, da socializem ni zato dober, ker hoče razrušiti rodbino in zapleniti lastnino poštenih in delavnih ljudi. Ako bi kteri socialist storil tak zločin, posvetil bi mu vsi kapitalistični časopisi najmanj po eno stran; toda Letten je bil dober republikanec in vrhutega šezamork. Letten — sedaj je že tam kamor spada: v zaporu — je privrženec onih ljudi, ki pravijo, da socializem ni zato dober, ker hoče razrušiti rodbino in zapleniti lastnino poštenih in delavnih ljudi. Ako bi kteri socialist storil tak zločin, posvetil bi mu vsi kapitalistični časopisi najmanj po eno stran; toda Letten je bil dober republikanec in vrhutega šezamork. Letten — sedaj je že tam kamor spada: v zaporu — je privrženec onih ljudi, ki pravijo, da socializem ni zato dober, ker hoče razrušiti rodbino in zapleniti lastnino poštenih in delavnih ljudi. Ako bi kteri socialist storil tak zločin, posvetil bi mu vsi kapitalistični časopisi najmanj po eno stran; toda Letten je bil dober republikanec in vrhutega šezamork. Letten — sedaj je že tam kamor spada: v zaporu — je privrženec onih ljudi, ki pravijo, da socializem ni zato dober, ker hoče razrušiti rodbino in zapleniti lastnino poštenih in delavnih ljudi. Ako bi kteri socialist storil tak zločin, posvetil bi mu vsi kapitalistični časopisi najmanj po eno stran; toda Letten je bil dober republikanec in vrhutega šezamork. Letten — sedaj je že tam kamor spada: v zaporu — je privrženec onih ljudi, ki pravijo, da socializem ni zato dober, ker hoče razrušiti rodbino in zapleniti lastnino poštenih in delavnih ljudi. Ako bi kteri socialist storil tak zločin, posvetil bi mu vsi kapitalistični časopisi najmanj po eno stran; toda Letten je bil dober republikanec in vrhutega šezamork. Letten — sedaj je že tam kamor spada: v zaporu — je privrženec onih ljudi, ki pravijo, da socializem ni zato dober, ker hoče razrušiti rodbino in zapleniti lastnino poštenih in delavnih ljudi. Ako bi kteri socialist storil tak zločin, posvetil bi mu vsi kapitalistični časopisi najmanj po eno stran; toda Letten je bil dober republikanec in vrhutega šezamork. Letten — sedaj je že tam kamor spada: v zaporu — je privrženec onih ljudi, ki pravijo, da socializem ni zato dober, ker hoče razrušiti rodbino in zapleniti lastnino poštenih in delavnih ljudi. Ako bi kteri socialist storil tak zločin, posvetil bi mu vsi kapitalistični časopisi najmanj po eno stran; toda Letten je bil dober republikanec in vrhutega šezamork. Letten — sedaj je že tam kamor spada: v zaporu — je privrženec onih ljudi, ki pravijo, da socializem ni zato dober, ker hoče razrušiti rodbino in zapleniti lastnino poštenih in delavnih ljudi. Ako bi kteri socialist storil tak zločin, posvetil bi mu vsi kapitalistični časopisi najmanj po eno stran; toda Letten je bil dober republikanec in vrhutega šezamork. Letten — sedaj je že tam kamor spada: v zaporu — je privrženec onih ljudi, ki pravijo, da socializem ni zato dober, ker hoče razrušiti rodbino in zapleniti lastnino poštenih in delavnih ljudi. Ako bi kteri socialist storil tak zločin, posvetil bi mu vsi kapitalistični časopisi najmanj po eno stran; toda Letten je bil dober republikanec in vrhutega šezamork. Letten — sedaj je že tam kamor spada: v zaporu — je privrženec onih ljudi, ki pravijo, da socializem ni zato do

PROLETAREC

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in izdajatelj:

Jugoslovenska delavska tiskovna družba v Chicago, Ill.

Naročnina: Za Ameriko \$1.50 za celo leto, 75c za pol leta. Za Evropo \$2 za celo leto, \$1 za pol leta.

Oplati se dopolniti. Pri spremembi državljanstva je polovica novega naznani tudi STARJ naslov.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by

South Slavic Workmen's Publishing Company Chicago, Illinois.

JOHN GRILIC, President;

JOHN PETRIC, Secretary;

ANTON PRESNER, Treasurer.

SUBSCRIPTION RATES: United States and Canada, \$1.50 a year, 75c for half year. Foreign countries \$2 a year, \$1 for half year.

ADVERTISING RATES on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

587 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

31

DOPISI

Tragična smrt rojakinje. — Katoliški umor!

Hoboken, N. J., 26. maja. —

Cenjeno uredništvo! Iz tujakšnje-

ga mesta gotovo se niste sprejeli

dopisa, dasiravno bivamo tudi

tukaj Slovenci, ki se pa moramo

pristevati v mnogih ozirih dokaj

žalostni newyorški koloniji Slo-

venecv. Ta kolonija je dokaj na-

rasla vendar pa v njej ni opaziti

napredka v pravem pomenu besede,

kajti ako se tu ustanovi še

toliko društev najrazličnejših

"svetnikov" in "svetnic", po-

menja za to nas le gotovo našega

nazadnjaštva, kaj nekatere brum-

ne duše pred naprednim ameri-

skim svetom niti prikriti nečejo.

Kljub temu da se bližajo vo-

lilitve, se število slovenskih držav-

ljanov ne množi; pač se pa pri nas

množe parasiiti one vrste, ki se na-

zivljajo "duhovni". Dosedaj ima-

mo tukaj dva in to je tudi vzrok,

da so se bački skrajni sumljive

preteklosti in jezuitsko-farizejske

sedanjosti razdelili v dva tabora,

kotjih vsaki želi imeti svojo cer-

kev. V tem pogledu se ravna po

natanko po vzgledu Kitajcev, ki so

tudi pričeli nabirati denar za svo-

je Konfucijevo svetišče. Razlika

je le ta, da imajo Kitajci že

\$100.000 v ta namen nabranega

denarja in da žive po naukih

"sv." Konfucija, dočim se naši

"katoličani" za nauke svoje vere

naravno niti malo ne zmenijo, kar

Vam naj svedoči sledeči žalostni

slučaj, ki se je pripetil v naši

koloniji med "katoličani":

Mnogo tujakšnjih rojakov se

preživlja s tem, da delajo v raz-

nih tovarnah za slavnike, oziroma

da pošiljajo svoje žene v take

tovarne. To je tudi vzrok, da pri

domaćih delavcih nismo nič kaj

na dobrem glasu, kajti Američan

nikdar ne pošilja svoje žene po to-

varnah v škodo neomnoženim de-

lavkam in v svojo sramoto. Dose-

daj je veljalo tako nizkotno po-

stopanje z ženami le tedaj, ko se

je govorilo o Italijanih in judih,

toda zdaj smo tudi mi prišli na

tako nizko stopinjo. Ko se snide

prihodnja assembly v Albany, N.

Y., se bode razpravljalo o potrdit-

vi zakonskega predloga za odpra-

vo dela omoženih žensk v tovar-

nah države New York in tedaj

se bode imenovalo poleg Italija-

nov in židov tudi ime — našega

naroda. Lepo je sicer, ako skuša

žena v potu svojega obraza pri-

spevati s par tedenskim dolarji

v prid svoje rodbine, toda v naši

koloniji se tako pridobljeni denar

izda za razne zastave "svetnikov"

za cerkve, maše in papeževe

"žegne", nikakor pa ne za ono,

kar bi bilo potrebno.

V Hobokenu živi neka sloven-

ska rodbina. Mož in žena naravno

delata v tovarnah, dasiravno ima-

ta otroka. O vzgoji seveda tu ne

more biti govora. Ker se pa tudi

v tovarnah malo zasluži, imata

par "boarderjev" na stanu in da

se tem ponekoliko postreže, je tre-

ba imeti tudi dekle. Služkinje so

pa v Ameriki drage in tako je

dotična rodbina importirala iz

Donžal na Kranjskem dekle ime-

nom Marija Cerar, za katero so

plačali vožnjo iz Evrope v Ame-

riko tako, da jim je morala za

vožnji listek mesečno odplačevati.

Dasiravno je bila Marija Cerar

že več mesecev tukaj in kljub te-

mu, da so jej dajali le po šest

dolarjev na mesec, je sirota imela

še vedno dolg pri omenjeni "ka-

toliški" rodbini. Pri vsem tem je

morala delati kakor sužnja, na-

mreč opravljal vsa hišna dela za

rodbino in "boarderje", žuvali

otroka in poleg tega se je mora-

la pečati tudi z — gospodarjem

bratom. Posledice tega niso izsta-

le in ker ni bilo od nikjer rešitve,

se je sirota zastrupila. Strup je

pila že jutraj v pričo "katoliča-

nov", toda slednji niso hoteli po-

zaviti niti zdravnika (da prihrani-

njo borni dolar) in so odšli na

delo. Prišedši domov iz tovarna so

videli, da se dekle jedva že za-

vedela, toda tudi sedaj niso šli po

zdravniku; niti niso o tem javili

policiji. Po noči je nesrečnica

umrla in šele potem so o tem ja-

vili policiji, koja jo je odpeljala

v mrtvašnico, kjer je ležala v

samej srajci na golih tleh in na

polenu mesto blazine, ostavljena

od vseh in tudi od onih katoliča-

nov, ki so jo tirali v smrt, ki ima-

jo denar za cerkve, ki pa niso

imeli jednega dolarja za zdravni-

ka, da bi nesrečni Mariji Cerar

rešil življenje. Pokopana je na-

ravno na pokopališču za uboge.

Nit divjaki bi ne postopali tako

proti svoji rojakinji, toda naši

"katoličani" izražajo na ta na-

čin ljubezen do bližnjega v sram-

oto vseh Slovencev v Ameriki.

Prejmite srečne pozdrave.

Ivan Perko.

Napredak soc. kluba v La Salle.

La Salle, Ill., 22. maja. — Želim

nekoliko omeniti o našem sociali-

stičnem klubu št. 4 Jugoslovenske

socialistične zveze. Preteklo

je ravno šest mesecev, kar smo

ustanovili ta klub, na kterega smo

pa danes lahko ponosni. Napredo-

vati in rasti smo kljub mnogim

zaprekam, tako da danes šteje

klub nekaj čez 50 članov.

Lepo število!

Toda sodrugi, naše geslo je:

naprej in vedno naprej! Naša

dolžnost je, da v drugem polletju

šteje naš klub če ne več, šaj še

enkrat toliko članov. Vse kar

hlapčujo kapitalizmu, mora v na-

še bojne vrste. Ne se ožirati na

naše nasprotnike, — oni so daleč

za nami. Ne iti na besede ka-

koga brez misleca — tak nom ne

more škoditi. Složno vsi skupaj

na delo kot smo delali doslej, in

vspeh bode velikanski.

Agitirajte sodrugi tudi po dru-

gi naselbinah in ustanovljajte

nove klube.

Pozdravljam vse sodrugi in

tudi tebe, naše glasilo, "Proleta-

rec". Val. Potisek, taj.

Kako se vedejo nasprotniki. —

Ven z "domakrati"!

Waukegan, Ill., 24. maja. —

Cenjeni mi list "Proletarec"! —

Ne morem si kaj, da ne bi pri-

bil v javnost, kako postopajo z

nami naši katoliški možje. Ne-

davno tega — nedelja je bila —

so bili zvečer zbrani domači fan-

tje in med njimi je bil tudi gospo-

dar. Z njimi pa stanuje tudi nek

somišljenik, precej izobražen člo-

vek. Pogovarjali so se eno in dru-

go stvar in nap.sled so prišli tudi

na — socialisti. Ker je pa go-

sposdar trd katoličan, a vrhutega

se nezmoglo, da bi prišel z besede

do živga dotičnemu somišlje-

niku, mu je po kratki debati za-

ukazal, da se naj — "mufa" iz

hiše. Ker je bila ravno nedelja in

še pozno v noč, se mu dotični ni

hotel umakniti, zakar mu tudi

čestitam, kajti tako ravnanje je

protipostavno.

Teden pozneje se je pa igral

zopet drugi, še hušji prizor. Na-

paden je bil drugi somišljenik. Ta

nič huduga sludeč je šel iz svojega

stanovanja čez cesto k svojim so-

rodnikom. Zunaj na dvorišču pa

sreča četvorico mož in se ustavi

med njimi, hoteč se kaj pogovori-

ti. Komaj je pa spregovoril par

besei, že prihiči iz hiše neka ose-

ba, kakor norec če se mu posreči

uiti iz norišnice, in zavpije na vse

grlo: "Ven kar je "domakra-

to"! Dotičnemu je pa sledila

njegova boljša polovica in kriča-

la: "Udar ga, udar ga!"

Tako postopajo ti pobožni

revčki, kateri sploh družega ne po-

znajo kakor stol in poleno. Ravno

ta oseba je tako izobražena, da se

še celo na "pratko" ne razume

drugače, kakor če mu kdo pokaže:

in še takrat ga lahko prevariš,

kajti če mu pokažeš Benedikta za

Pavla, bo ti potrdil, da je res

Pavle.

Le tako naprej, pobožnjaki! A

ne mislite, da nas bodete s tem

pregnali. Ne, ne! Kako se motite,

ko pravite: "Ko bi teh dveh ne

bilo, pa bi bilo vse "olrajt"! Ne

bo nič! Seme je že zasejano, vzkl-

ilo je in ni je sile, ki bi ga pomorila.

Somišljeniki, brez strahu naprej!

Delajmo z vsemi močmi za našo

stranko; množimo naše vrste, da

bodemo enkrat zmagovosno zakli-

cali: Živijo socialisti!

Soc. pozdrav

Opazovalec.

Kako lovijo delavce za "chain-

gang" na Zapadu. — Miss

Goldman v Seattle. — Morino

brodovje. — "Pranik".

Seattle, Wash., 21. maja. —

Vzrok, da brezposelni delavci v

tako obil. m številu zapuščajo ta

ali oni kraj in se selijo drugam, je

ta, ker ne čitajo svojih delavskih

listov, temveč le kapitalistične

trobente, ki vedno lažejo in zva-

bljajo delavce iz kraja v kraj, da

na ta način razderejo delavsko

unijo. V državi Washington je

Stranka

SLOVENSKA SOCIALISTIČNA ZVEZA

sedem v Chicago, Ill.
tj. tajnik: John Petrić, 718 W. 18. St., Chicago, Ill.

na predstavi, tiskali so se na politične stranke ali posameznih klubov, ki so politično na gorenji ravni svojih tajnikov.

IMENIK

klubov podrejenih Jugoslovanski Socialistični zvezi v Chicago:

Jugoslovanski socialistični klub št. 1, Chicago, Ill. Anton Prešern, predsednik; Frank Podipe, fin. tajnik, 569 W. 18. St. Redna mesečna seja vsako sredo v 10. uri, v prostorih 18. St. Redna mesečna seja vsako sredo v 10. uri, v prostorih 18. St. Redna mesečna seja vsako sredo v 10. uri, v prostorih 18. St.

Jugoslovanski socialistični klub št. 2, Chicago, Ill. Anton Prešern, predsednik; Frank Podipe, fin. tajnik, 569 W. 18. St. Redna mesečna seja vsako sredo v 10. uri, v prostorih 18. St. Redna mesečna seja vsako sredo v 10. uri, v prostorih 18. St.

Jugoslovanski socialistični klub št. 3, Chicago, Ill. Anton Prešern, predsednik; Frank Podipe, fin. tajnik, 569 W. 18. St. Redna mesečna seja vsako sredo v 10. uri, v prostorih 18. St. Redna mesečna seja vsako sredo v 10. uri, v prostorih 18. St.

Jugoslovanski socialistični klub št. 4, Chicago, Ill. Anton Prešern, predsednik; Frank Podipe, fin. tajnik, 569 W. 18. St. Redna mesečna seja vsako sredo v 10. uri, v prostorih 18. St. Redna mesečna seja vsako sredo v 10. uri, v prostorih 18. St.

Jugoslovanski socialistični klub št. 5, Chicago, Ill. Anton Prešern, predsednik; Frank Podipe, fin. tajnik, 569 W. 18. St. Redna mesečna seja vsako sredo v 10. uri, v prostorih 18. St. Redna mesečna seja vsako sredo v 10. uri, v prostorih 18. St.

Jugoslovanski socialistični klub št. 6, Chicago, Ill. Anton Prešern, predsednik; Frank Podipe, fin. tajnik, 569 W. 18. St. Redna mesečna seja vsako sredo v 10. uri, v prostorih 18. St. Redna mesečna seja vsako sredo v 10. uri, v prostorih 18. St.

Jugoslovanski socialistični klub št. 7, Chicago, Ill. Anton Prešern, predsednik; Frank Podipe, fin. tajnik, 569 W. 18. St. Redna mesečna seja vsako sredo v 10. uri, v prostorih 18. St. Redna mesečna seja vsako sredo v 10. uri, v prostorih 18. St.

Jugoslovanski socialistični klub št. 8, Chicago, Ill. Anton Prešern, predsednik; Frank Podipe, fin. tajnik, 569 W. 18. St. Redna mesečna seja vsako sredo v 10. uri, v prostorih 18. St. Redna mesečna seja vsako sredo v 10. uri, v prostorih 18. St.

Jugoslovanski socialistični klub št. 9, Chicago, Ill. Anton Prešern, predsednik; Frank Podipe, fin. tajnik, 569 W. 18. St. Redna mesečna seja vsako sredo v 10. uri, v prostorih 18. St. Redna mesečna seja vsako sredo v 10. uri, v prostorih 18. St.

Jugoslovanski socialistični klub št. 10, Chicago, Ill. Anton Prešern, predsednik; Frank Podipe, fin. tajnik, 569 W. 18. St. Redna mesečna seja vsako sredo v 10. uri, v prostorih 18. St. Redna mesečna seja vsako sredo v 10. uri, v prostorih 18. St.

Jugoslovanski socialistični klub št. 11, Chicago, Ill. Anton Prešern, predsednik; Frank Podipe, fin. tajnik, 569 W. 18. St. Redna mesečna seja vsako sredo v 10. uri, v prostorih 18. St. Redna mesečna seja vsako sredo v 10. uri, v prostorih 18. St.

Jugoslovanski socialistični klub št. 12, Chicago, Ill. Anton Prešern, predsednik; Frank Podipe, fin. tajnik, 569 W. 18. St. Redna mesečna seja vsako sredo v 10. uri, v prostorih 18. St. Redna mesečna seja vsako sredo v 10. uri, v prostorih 18. St.

Jugoslovanski socialistični klub št. 13, Chicago, Ill. Anton Prešern, predsednik; Frank Podipe, fin. tajnik, 569 W. 18. St. Redna mesečna seja vsako sredo v 10. uri, v prostorih 18. St. Redna mesečna seja vsako sredo v 10. uri, v prostorih 18. St.

SOCIALIZEM IN ŠOLA.

Socializem, ki zahteva odstranitev nasprotij med bogatimi in revnimi, zahteva tudi odpravo razlike med vzgojo bogatinskega sinu in med vzgojo sinu ubožca. Buržoazija skrbi, da njeni ljudje dobe izobrazbo, katero se smatra za najboljšo — široke vrste revnega ljudstva morajo pa črpati svojo izobrazbo le v ljudskih šolah, ki so seveda za vse pomanjkljive. Buržoazijska mladež dobi splošno izobrazbo temelječo na znanosti — delavski in kmečki mladež pa se kaže svetopisemsko sliko stvarjenja sveta, uredb ljudske družbe in kulturnega razvoja. Ljudska šola, že davno ne odgovarja zahtevam po pravi ljudski izobrazbi — čimdalje bolj postaja organ, ki varuje interese kapitala in sploh posedujočih razredov. Socializem je izraz posebnega celotnega svetovnega nazora, ki stoji v ostrem nasprotju s meščanskim svetovnim nazorom. Socializem ne vidi v otroku bodočega meščanskega delavca in brezpravnega proletarca, ampak bodočega člana organizacije svobodnih delavcev. Socializem zato ne vaspreda buržoazijske kulture, temveč jo zamenjuje.

Šola v kapitalistični državi goji cerkveno reakcijo, militaristično kulturo in dinastično zgodovino. Socializem hoče postaviti šolo v službo svobode, hoče jo demokratizirati in jo napraviti, da bo brezpartijska pristopna delavskemu razredu in sicer od ljudske šole do vseučilišča! Socializem hoče šolo socializirati! Cilj cerkvene šole je, vzgojevati ljudi, "da bodo podobni bogu", da zatru vse želje telesa in da začno zametavati svet. Fevdalni gospodje v srednjem veku so določili šoli še drugi cilj: vzgojevati dobre podanike! Buržoazija današnjih kapitalističnih držav pa je prevzela cilj cerkve in fevdalne gospode ter naložila šoli kapitalistične države, da vzgojuje cerkvi in državi potrebni material, državni pokorne podanike, cerkvi ponižne vernike; razširila pa je še cilj šole s tem, da naj vzgojuje še delodajalce delavcev, ki bodo zadovoljno delali in ki bodo s svojim stanjem zadovoljni; čes, je že božja volja taka! Zato današnja šola oficijelno bojuje proti socializmu; čes, da je današnji red sloveske družbe ustvaril sam bog, zato bo vedno tako kot je, kajti od boga ustvarjeni red se ne izpremeni nikoli!

Cilj šole pa ne more in ne sme biti nadzemski, ampak čisto posveten. Karol Marks je določil šoli nalogo vzgojevati ljudi, ki se bodo mogli udeleževati skupnega dela, ljudi, ki bodo tako praktično kot teoretično izveščani. Današnja šola vzgojuje je teoretično izveščani. Današnja šola vzgojuje je teoretično izveščani.

Današnja šola vzgojuje je teoretično izveščani. Današnja šola vzgojuje je teoretično izveščani. Današnja šola vzgojuje je teoretično izveščani.

Današnja šola vzgojuje je teoretično izveščani. Današnja šola vzgojuje je teoretično izveščani. Današnja šola vzgojuje je teoretično izveščani.

Današnja šola vzgojuje je teoretično izveščani. Današnja šola vzgojuje je teoretično izveščani. Današnja šola vzgojuje je teoretično izveščani.

Današnja šola vzgojuje je teoretično izveščani. Današnja šola vzgojuje je teoretično izveščani. Današnja šola vzgojuje je teoretično izveščani.

Današnja šola vzgojuje je teoretično izveščani. Današnja šola vzgojuje je teoretično izveščani. Današnja šola vzgojuje je teoretično izveščani.

Današnja šola vzgojuje je teoretično izveščani. Današnja šola vzgojuje je teoretično izveščani. Današnja šola vzgojuje je teoretično izveščani.

Današnja šola vzgojuje je teoretično izveščani. Današnja šola vzgojuje je teoretično izveščani. Današnja šola vzgojuje je teoretično izveščani.

Današnja šola vzgojuje je teoretično izveščani. Današnja šola vzgojuje je teoretično izveščani. Današnja šola vzgojuje je teoretično izveščani.

Današnja šola vzgojuje je teoretično izveščani. Današnja šola vzgojuje je teoretično izveščani. Današnja šola vzgojuje je teoretično izveščani.

Današnja šola vzgojuje je teoretično izveščani. Današnja šola vzgojuje je teoretično izveščani. Današnja šola vzgojuje je teoretično izveščani.

javna vzgoja bi najboljšo zmogla današnja razredna nasprotstva odpraviti. Zato socializem deluje in hrepeni po taki vzgoji. Vrhunec socialistične šolske politike se zrealizira zato le v svetovnem miru.

Agitatoričen del.

NAŠI ZASTOPNIKI.

Sledeče sodruge zastopnike priporočamo delavcem, kateri so v njihovem obližju. Poslani so pobirati naročnine in oglašje za "Proletarca" ter prodajati delnice za Jugoslovansko delavsko-tiskovno družbo:

John Kravanja, Box 101, Glenwood, O.
Valentin Potisek, 1231 Main St., La Salle, Ill.
John Dejak, 1355 E. 39th St., N. E. Cleveland, O.
Stefan Zabrie, Box 305 Conemaugh, Pa.

Domenik Petrić, Durango, Colo.
John Bahčič, Box 33, Cumberland, Wyo.
Joe Debevc, 4620 Humboldt St., Denver, Colo.

Mike Žugelj, Box 302 Murray, Utah.
Frank Hitti za državo Minnesota.
J. W. Mohar, Leadville, Colo.
Alojz Rudman, Aurora, Ill.
Frank Čeliga, Glencoe, Wyo.
Joe Makauz, Roslyn, Wash.
Ed Hoffman, Murray, Utah.

Valentin Stalick, L. Box 326, Rock Springs, Wyo.
V Chicago so pooblašeni pobirati naročnine naslednji sodruzi: Frank Lajlak, Frank Mladič, Frank Udovič, John Petrić in vsak drugi sodrug, ki ima pobotniško knjižico.

Nadalje priporočamo somišljenikom v dotičnih naselbinah sledeče sodruge agitatorje:

Frank Drmot, Box 96, Morgan, Pa.
Frank Podipe, 759 Coloman ave., Johnstown, Pa.

Listu v podporo.

Koder Mike, Chicago — — — 50
Sodr. Jos. Makauz, Roslyn, Wash., poslal \$4. Prispevali so sledeči:

Socialistični klub št. 8 — 1.00
Bogataj Martin — — — 50
Bogataj Ignac — — — 25
Kolar Paul — — — 50
Kamprsh Math — — — 50
Zobee John — — — 50
Makauz Joe — — — 50
Zobee Franciška — — — 25

Novoustanovljeno društvo "Šokee" prispevalo na seji dne 28. maja na 650 Blue Island Ave. — — — 1.00

POZOR SLOVENCI!

Tem potom naznanjam cenjenim rojakom in slavnomu občinstvu, da sem črtovil novo urejeno gostilno

SALOON

Imam sveže pivo, dobro vino in žganje; na razpolago so unike smodke, tanjane in hrano dobi vsak pošten ojak. — Zagotavljam dobro in hitro postrežbo in se priporočam za mnogobroj obisk.

Jos. Debevc,

4645 Franklin St., Denver, Colo.

Slovenec v Chicago naznanjam, da razvažam čislano

"JUNG PIVO"

iz priznane milwauške pivovarne v steklenicah po naročilu vsakemu na dom.

MARKUS ABUJA,

6 Grand Ave. Chicago, Ill.

Slovenska brivnica

NA CENTRI

Rojakom v Chicago naznanjam, da sem na 570 So. Centre Ave. odprl čisto na novo opremljeno

BRIVNICO.

Zagotavljam vsakemu točno in solidno postrežbo. Pridite in se prepričajte!

JOHN KRIKA,

570 S. Centre Ave., Chicago, Ill.

Pozor Rojaki Slovenci!

Prevel sem na novo opremljeno gostilno "TRIGLAV" od brata Mohorja. Točim sveže pivo, domače vino in žganje; razpolago so unike smodke, tanjane in hrano dobi vsak pošten ojak. — Zagotavljam dobro in hitro postrežbo in se priporočam za mnogobroj obisk.

John Mladič,

617 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

SODRUGI! CITAJTE!

V upravnistvu "Proletarca", 587 So. Centre Ave., Chicago, Ill., je dobili sledeče socialistične brošure in knjige: Socializem — — — 10c
Zakaj smo socialisti? — — — 7c
Socialna demokracija in kmetiško ljudstvo — — — 5c
"Komunistični manifest" — — — 20c
Naša bogastva — — — 5c
Vsako teh brošur pošljemo poštne prosto. Sodrugi, sežite po njih, dokler ne poidejo.

Matija Erklavec
edini slovenski krojač
v Chicago

naslanja rojakom, da ima sedaj veliko palogo vsakovrstnega blaga za izdelovanje moških oblek. Jemlje v popravke in čiščenje tudi stare obleke. Cene so zmerne nizke.

624 SO. CENTRE AVE. CHICAGO.

Sveži kruh in fino pecivo dobite vedno v hrvatsko-slovenski pekarni

Curiš i Radakoviča
623 So. Throop Street
Vozl tudi na dom CHICAGO.

Aka hočeš dobro naravno vino piti, oglasi se pri

JOS. BERNARD-U
620 Blue Island Avenue
Telefon Canal 842 CHICAGO

Pri njemu dobiš najboljša kalifornijska in importirana vina.

Na drobno! In debelo!

J. Silverstein
487 So. Halsted St. Chicago.

izdelovatelj importiranega ruškega in turškega tabaka, smodk, cigaret, tabaka za nosljanje itd.

Tabak za cigarete, funt. — 60c
100 škatlic po 2 unci tabaka za cigarete — \$5.00
1000 škatlic cigaret O. K. s ročkom — \$3.00

izdelovatelj importiranega ruškega in turškega tabaka, smodk, cigaret, tabaka za nosljanje itd.

Tabak za cigarete, funt. — 60c
100 škatlic po 2 unci tabaka za cigarete — \$5.00
1000 škatlic cigaret O. K. s ročkom — \$3.00

izdelovatelj importiranega ruškega in turškega tabaka, smodk, cigaret, tabaka za nosljanje itd.

Tabak za cigarete, funt. — 60c
100 škatlic po 2 unci tabaka za cigarete — \$5.00
1000 škatlic cigaret O. K. s ročkom — \$3.00

izdelovatelj importiranega ruškega in turškega tabaka, smodk, cigaret, tabaka za nosljanje itd.

Tabak za cigarete, funt. — 60c
100 škatlic po 2 unci tabaka za cigarete — \$5.00
1000 škatlic cigaret O. K. s ročkom — \$3.00

izdelovatelj importiranega ruškega in turškega tabaka, smodk, cigaret, tabaka za nosljanje itd.

Tabak za cigarete, funt. — 60c
100 škatlic po 2 unci tabaka za cigarete — \$5.00
1000 škatlic cigaret O. K. s ročkom — \$3.00

izdelovatelj importiranega ruškega in turškega tabaka, smodk, cigaret, tabaka za nosljanje itd.

Tabak za cigarete, funt. — 60c
100 škatlic po 2 unci tabaka za cigarete — \$5.00
1000 škatlic cigaret O. K. s ročkom — \$3.00

izdelovatelj importiranega ruškega in turškega tabaka, smodk, cigaret, tabaka za nosljanje itd.

Tabak za cigarete, funt. — 60c
100 škatlic po 2 unci tabaka za cigarete — \$5.00
1000 škatlic cigaret O. K. s ročkom — \$3.00

izdelovatelj importiranega ruškega in turškega tabaka, smodk, cigaret, tabaka za nosljanje itd.

Tabak za cigarete, funt. — 60c
100 škatlic po 2 unci tabaka za cigarete — \$5.00
1000 škatlic cigaret O. K. s ročkom — \$3.00

izdelovatelj importiranega ruškega in turškega tabaka, smodk, cigaret, tabaka za nosljanje itd.

Tabak za cigarete, funt. — 60c
100 škatlic po 2 unci tabaka za cigarete — \$5.00
1000 škatlic cigaret O. K. s ročkom — \$3.00

izdelovatelj importiranega ruškega in turškega tabaka, smodk, cigaret, tabaka za nosljanje itd.

Tabak za cigarete, funt. — 60c
100 škatlic po 2 unci tabaka za cigarete — \$5.00
1000 škatlic cigaret O. K. s ročkom — \$3.00

izdelovatelj importiranega ruškega in turškega tabaka, smodk, cigaret, tabaka za nosljanje itd.

Tabak za cigarete, funt. — 60c
100 škatlic po 2 unci tabaka za cigarete — \$5.00
1000 škatlic cigaret O. K. s ročkom — \$3.00

izdelovatelj importiranega ruškega in turškega tabaka, smodk, cigaret, tabaka za nosljanje itd.

Tabak za cigarete, funt. — 60c
100 škatlic po 2 unci tabaka za cigarete — \$5.00
1000 škatlic cigaret O. K. s ročkom — \$3.00

izdelovatelj importiranega ruškega in turškega tabaka, smodk, cigaret, tabaka za nosljanje itd.

Tabak za cigarete, funt. — 60c
100 škatlic po 2 unci tabaka za cigarete — \$5.00
1000 škatlic cigaret O. K. s ročkom — \$3.00

izdelovatelj importiranega ruškega in turškega tabaka, smodk, cigaret, tabaka za nosljanje itd.

Tabak za cigarete, funt. — 60c
100 škatlic po 2 unci tabaka za cigarete — \$5.00
1000 škatlic cigaret O. K. s ročkom — \$3.00

izdelovatelj importiranega ruškega in turškega tabaka, smodk, cigaret, tabaka za nosljanje itd.

Tabak za cigarete, funt. — 60c
100 škatlic po 2 unci tabaka za cigarete — \$5.00
1000 škatlic cigaret O. K. s ročkom — \$3.00

izdelovatelj importiranega ruškega in turškega tabaka, smodk, cigaret, tabaka za nosljanje itd.

Tabak za cigarete, funt. — 60c
100 škatlic po 2 unci tabaka za cigarete — \$5.00
1000 škatlic cigaret O. K. s ročkom — \$3.00

izdelovatelj importiranega ruškega in turškega tabaka, smodk, cigaret, tabaka za nosljanje itd.

Tabak za cigarete, funt. — 60c
100 škatlic po 2 unci tabaka za cigarete — \$5.00
1000 škatlic cigaret O. K. s ročkom — \$3.00

izdelovatelj importiranega ruškega in turškega tabaka, smodk, cigaret, tabaka za nosljanje itd.

Tabak za cigarete, funt. — 60c
100 škatlic po 2 unci tabaka za cigarete — \$5.00
1000 škatlic cigaret O. K. s ročkom — \$3.00

izdelovatelj importiranega ruškega in turškega tabaka, smodk, cigaret, tabaka za nosljanje itd.

Tabak za cigarete, funt. — 60c
100 škatlic po 2 unci tabaka za cigarete — \$5.00
1000 škatlic cigaret O. K. s ročkom — \$3.00

izdelovatelj importiranega ruškega in turškega tabaka, smodk, cigaret, tabaka za nosljanje itd.

Tabak za cigarete, funt. — 60c
100 škatlic po 2 unci tabaka za cigarete — \$5.00
1000 škatlic cigaret O. K. s ročkom — \$3.00

izdelovatelj importiranega ruškega in turškega tabaka, smodk, cigaret, tabaka za nosljanje itd.

Tabak za cigarete, funt. — 60c
100 škatlic po 2 unci tabaka za cigarete — \$5.00
1000 škatlic cigaret O. K. s ročkom — \$3.00

KAKO PRIDE VAŠ DENAR
NAJVARNEJE V STARI KRAJ?

Če ga pošlete po Mohor Mladiču, 617 So. Centre ave., Chicago, Ill. On je z zvezi z g. Sakserjem v New Yorku in pošilja denar točno, varno in zanesljivo v stari kraj.

Ako potujete v stari kraj ali želite koga svojih sorodnikov ali prijateljev vzeti v Ameriko, potem istotako kupite vozni listek pri Mohor Mladiču. On preskrbi dobro in hitro vožnjo po najnižjih cenah.

Mohor-Mladič,

572 Blue Island ave. & Loomis st. Chicago, Ill.

vedno sveže pivo, izborna vino in fino žganje se dobi v

GOSTILNI
J. J. Vodak, Sons
683 LOOMIS STREET,
CHICAGO, ILLINOIS

Valentin Potisek

GOSTILNICA
1235-1st St., La Salle, Ill

Toči vse, gostilni podrejene pišaje inse priporoča rojakom na obilen obisk. Postrežba točna in solidna.

EMIL BACHMAN
BADGES, FLAGS
& CAPS
580 SOUTH CENTER AVE.
CHICAGO

Največa slavonska tvrdka bander, zastav društvenih kap. prekoračnic, regalij in drugih stvari za društva

Pišite v slovenskem jeziku po moj 80 strani velik cenik kterege pošlem zastoni.

Jugoslovanska vinarna!

Podpisani naznanjam Hrvatom in Slovincem v Chicagi in okolici, da točim najboljša raznovrstna vina po primirni ceni.

Pridite, pripeljite znanee in prijatelje, da se prepičate

Z vsem spoštovanjem

SLAVOLJUB ŠTAJDOHAR,
316 W. 18th St., Chicago

PREMOG, DRVA in KOKS

PRODAJA

ALBERT DENMARK

Pisarna na voglu

Center Ave., in 18. ulica

Prodaja konj i konjskih oprav.

Telefon Canal 2248

594 S. CENTRE AVE.
CHICAGO, ILL.

POZOR! SLOVENCI! POZOR!

SALOON

s modernim kegljiščen

Sveže pivo v sodčkih in buteljkah in druge raznovrstne pišaje ter unike smodke. Potniki dobe čisto prenočišče za nizko ceno.

Postrežba točna in izborna.

Vsem Slovincem in drugim Slovincem se toplo priporoča

MARTIN POTOKAR

Zgrešeno življenje.

Priradil Ivan Kaker.

Položaj kulturnih narodov je v sedanjem času takle:

Pišlo število ljudi ima v svoji lasti skoro vso zemljo z neizmernimi bogatstvi, ki so bolj in bolj stekajo v roke posameznikov in omogočajo poedinim družinam bujno, mehkužno in nenaravno življenje. Drugi, večji del ljudstva, ki je oropan vseh pravic in vsled tega tudi možnosti obdelovanja zemlje in pošteno prehranitev, tlačijo razne davščine, ki so naložene na vse v življenju neobhodno potrebne predmete. Ti ljudje so torej obojeni k nenaravnemu, nezdravemu delu po tovarnah, ki so lastnina bogatinov; pogosto nimajo niti ugodnega stanovanja, niti zadostne obleke, niti zdravilne hrane, niti ne časa in prilike, da bi se moglo njih duševno življenje razviti povoljno; živijo in umirajo v odvisnosti in sovraštvu proti onim, ki vlečejo iz njihovega dela korist in ki jih h takemu življenju silijo.

Eden pred drugim imajo strah in izvršujejo drug nad drugim nasilnosti, se medsebojno sleparijo, ropajo in morijo, kjer in kadar le morejo. Največji del svojih močij pa ne posvetijo ne eni in ne drugi koristnemu produktivnemu delu, temveč boju in špekulaciji. Kapitalist se bori proti kapitalistu, delavec proti delavcu, kapitalist proti delavcu in obratno: — in posledica tega je, da je navzlic veliki popolnosti strojne produkcije večina naravnih zakladov na zemlji in pod zemljo neprekinjeno izgubljena; druga in še hujša posledica je, da poteka človeško življenje neproduktivno, brezkoristno in v zvezi z bridkostmi. Življenje, ki nima pomena za splošnost, pa je — zgrešeno. Kar pa je pri tem najbolj mučno, je to, da vedo bogatini in reveži, da je takovo življenje nesmiselno, in da bi bilo za bogatne in za reveže mnogo boljše, če bi svoje moči združili in si medsebojno razdelili delo in proizvod. Toda enim kakor drugim se zdi, da ni mogoče obstojeti brez predgrajitve, ter živijo slej kakor prej v medsebojnem sovraštvu, nagajajo si, drug drugemu škodujejo in si grenijo življenje, — a pri tem se jasno zavedajo, da je njih stanje z vsakim dnem bolj nevedrljivo.

Poleg vse te nesreče se vrši še intenzivna, neprestana medsebojna borba med posameznimi narodi

in državami, ki se kaže v izgubi ogromnega, vojnim pripravam posrečnega človeškega dela, in neprestanosti se tudi vršijo vojne same, v katerih je v cvetoči mladosti uničenih na stotine ljudi, na milijone pa pobabljenih telesno in duševno. In natančno tako, kakor pri gospodarski revščini, ki jo trpijo, vedo ljudje tudi tukaj, da bi tega ne bilo treba in da so vse te priprave in vojne škodljive nesmiselnosti, iz katere more dosledno izvirati edino le splošna podivjanost in poživjenost; toda v kljub temu darujejo vsi svoje delo in svoje življenje še naprej vojnemu moloku. Vsi vedo, da tega ni treba in da bi to ne smelo biti, — a vendar delajo vsi neprestano to, kar bedo in grozoto takega stanja pospešuje in veča. In zavest takega življenja, ki je v navskrižju z lastno pametjo, z lastnimi željami in lastno koristjo, je v toliki meri mučna, da si prostovoljno vzamejo življenje, — kar drugega izhoda iz teh protislovij ne najdejo —, najfinejši čuteči in najstrastnejši ljudje; (te vrste samomori se dandanes vedno bolj množijo). Drugi, ki trpijo istotako pod zavestjo neskladnosti med svojo pametjo in življenjem, izvršijo nepopoln samomor: zamorijo si razum z omamljivim tobakom, vinom, žganjem, opijem in morfijem. Tretji iščejo pozabljenja, ne da bi se ometili baš z narkotičnimi sredstvi, v preganjanju dolgega časa z raznimi slepilnimi, živčnimi dražili in zabavami, kakor: z gledališčem, s čitanjem opolzljenih romanov, s slaboglasnimi ženskami, ali pa tuhtajo popolnoma nepotrebne stvari itd. Velika armada onih, ki ječijo pod vso težo naporega dela in ki se tudi neprestano mamijo z narkotičnimi sredstvi, katere jim ponujajo in prodajajo njihovi izkoriščevalci, — pa nima časa premišljevati svojega bednega položaja; živijo, čeravno čutijo, da bi to, kar se godi, ne smelo biti, — le svojim živalskim potrebam in nagonom.

In kakor bogatini, tako živijo in umirajo tudi reveži rod za rodem, ne da bi najmanj mislili na to, čemu da živijo to nesmiselno in trpljenjsko polno življenje; — ali pa živijo in umirajo v nejasni zavesti, da je bilo vse njih življenje strašno, kruta zmota.

Po Tolstoju.

Javna zahvala.

Cenjeni director Collins N. Y. Medical Instituta:

Vam naznanim, da sam popolnoma ozdravil v enajstih dneh in zdravila so mi še ostala, nisem pričakoval tako dobrih zdravil. Jaz sem imel zdravnika tu v Clevelandu 3 tedne poprej, ko sem se na Vas obrnil, a sem bil vedno slabši, potem ko sem uvidel, da ni drugače, sam se obrnil na Vas. Vaša zdravila so mi takoj pomagala, da imam sedaj trdno zdravje, zakar sem Vam iskreno hvaležen.

Še Vam še enkrat zahvalim Vaš prijatelj,

Fr. Pengov

6219 St. Clair Ave. Cleveland, O.

Poštenje je najboljša pogodba.

Ta rek je dober kolikor je star. Nanašanje se na oglaševanje Trinorjevega ameriškega zdravilnega grenkega vina, ima ta rek namen opozoriti naše čitatelje na fakt, da to pošteno prirejeno zdravilo, obstoječe iz naboljega rdečega vina in skrbno izbranih zelišč, zavzema prvo mesto med podobnimi pripravkami. Naš narod je našel, da je izvrstno zdravilo v vseh ledolodnih in črevesnih boleznih. Ako zgrabite okus; ako ste slabi, trudni, bleedi in nepokojni; ako imate slabo barvo obličja, kalno oko, neprestan glavobol, bolečine in krči, Trinorjevo ameriško zdravilo grenko vino vam bo pomagalo. V lekarnah, Jos. Triner, 616 — 622 So. Ashland Ave., Chicago, Illinois.

Thomas F. Ryan, katoliški multimilijonar, je pred par dnevi povedal pri neki preiskavi v New Yorku, da 95 odstotkov vseh železniških deležev v Združenih državah ni družega kot sama "vodna", in da denar, s katerim so se železnice gradile, se je izprejel iz bonov kar železniške delničarje popolnoma ni ne stane. Pomislite in strnite! In za to "vodeno" delnice večje delničarji železniških družb vsako leto več milijonov dolarjev dividende — od delnic, ki jih ne stanejo nič. Pa pravijo, da hočejo socialisti nekaj imeti zastopati? Kaj pa kapitalisti, ki posedujejo železnice? Li ne spravljajo milijone dolarjev popolnoma zastopati? Prav imajo veletovari, ko se boje socializma, kajti socialisti hočejo pred vsem storiti Lonce vsakemu graftu.

Kongres se je razel.

60. kongres se je v soboto ob 11:30 zvečer razel.

SOCIALIZEM IN ŽENA.

ŽENA IN SOCIALISTIČNA STRANKA.

Spisala Theresa Malkiel. (Konec.)

Odkar so možje činitelji zgodovine, gledajo vedno, da ugodijo le sebi. Žena ne more pričakovati od njih prave svobode, saj se sami niso svobodni. Pravo neodvisnost in svobodo si more torej sama priboriti; njena bodočnost mora biti družba, v kateri ne sme biti v politiki in gospodarstvu razlike med obema polovicama človeštva: možem in ženo.

Ekonomska neodvisnost žene zamore pa le tedaj eksistirati, ako se sedanja kapitalistična družba spremeni v socialistično. Valed tega je žene večja dolžnost kot moža samega, da se pridruži delu za socializem, ki bo deloval na veliko spremembo. Socialistična stranka je že dovolj jasno pokazala, da stremi za enakimi pravicami za moža in ženo. Socialisti priznavajo, da je žena, ktera nima nobenih interesov v javnem življenju, in ktera sploh ne sme vedeti, kaj se godi izven njenega delokroga, — nekoristen član človeške družbe. Socialisti priznavajo, da ljudje bodočih generacij ne morejo biti svobodni, ako se rode iz zaslužene žene.

Na mednarodnem kongresu v Stuttgartu so socialisti sprejeli resolucijo, s katero pozivljajo vse sodruge širom sveta v boj za žensko volivno pravico. Socialisti zahtevajo žensko volivno pravico, kajti oni priznavajo fakt, da perfektna človeška družba bo le tedaj obstala, ako zavladajo le ti trije faktori: svoboda, pravica in enakopravnost vseh ljudi. To pa ne more biti, dokler je ena polovica človeštva odvisna od druge polovice.

ŽENSKIM SOCIALISTIČNIM KLUBOM!

"Ženska socialistična liga" v Chicagu (Socialist Woman's League) je nekaj dni pred nacional-

no konvencijo izdala poziv za shod, kateri se je vršil tekom konvencije. Tega shoda so se vdeležile delegatkinje iz konvencije in mnogo čehaških socialistnj, a na dnevnem redu je bila diskuzija o ustanovitvi nacionalne t. j. meddržavne organizacije ženske socialistične stranke oziroma združitve sedaj obstoječih ženskih klubov v Združenih državah v eno federacijo. Rezultat tega shoda je bil, da se je ustanovil poseben komite ali odbor, ki ima nalogo pečati se s ženskimi organizacijami in voditi agitacijo v svrhu, da se porodi taka federacija ali zveza. Ta komite je izdal sledeči manifest na vse ženske socialistične klube v Ameriki:

"V sporazumu z delegatkami nacionalne konvencije in ostali pristajalnimi socialisti smo prišle do zaključka, da je treba izvesti praktičen načrt, na podlagi katerega naj bi se združilo delo vseh ameriških žena, ki obično trpijo pod kapitalizmom.

Prvi in najpomembnejši korak je, da se žene tesno seznanijo z ekonomskim, političnim in socialnim položajem vobče. Predvsem je pa treba najti sredstva, ktera naj omogočajo ženi, da lahko prouči položaj in se zave svojega razreda. In ta sredstva so socialistično čtivo in organizacija.

Kolikor smo imele do sedaj socialističnega čtiva v angleškem jeziku, katero se je nanašalo na žensko vprašanje, je bilo isto v mnogih ozihrh jako pomanjkljivo. Vzrok je bil ta, ker nismo imele moči za propagando niti sredstev, s katerimi bi širile naše čtivo.

Da se uspešno in perfektno izobrazi naše žensko v sociologiji in ekonomiji, je organizacija neobhodno potrebna. Razredno-zavedne žene so ustanovile že več socialističnih klubov in društev v raznih krajih Združenih držav. V Chicagu se nahajajo "Ženska socialistična liga" in ženski klub, ki spada k stranki. V New Yorku je "Ženska napredna liga"; v Oklahomi "Žensko

delavsko društvo"; v Californiji "Ženska socialistična unija". Vse te organizacije, dasi imajo svoje dobre in slabe strani, a vendar eden in isti namen: razširiti in vtrditi socialistične ideje v doletnem okolišču.

Z namenom pridobiti te organizacije za sistematično delo, sugeriramo, da se združijo v zvezo zaeno z drugimi ženskimi klubi, ki so ustanovljeni na socialistični podlagi in delujejo za socializem. Le na ta način bi zmagel socializem najti trdna tla med ameriškim ženskim in bi zmagala uspešneje krožiti naša socialistična literatura. V to svrhu že imamo časnik "The Socialist Women"; in odprti so nam predali tudi v "Chicago Daily Socialist-u", "Wiltshire's Magazine-u" in "Appeal to Reason-u". Upamo pa, da nam da prostor tudi ostalo socialistično in delavsko časopisje, ko spozna, da v resnici skušamo nekaj storiti v prid ženskega proletariata v ti deželi.

Sodruginje, vaš komite želi, da se takoj stori potreben korak v skupno združenje ženskih klubov. Na čelo te zveze naj se postavi komite iz petih sodruginj, ki naj upravljajo vse potrebne stvari v organizaciji. Razen tega odbora naj bude pa še poseben odbor, ki naj oskrbuje predavanja in propagando za naše čtivo.

Čas je prišel, sodruginje, čas resnega, praktičnega in skupnega dela tudi za nas socialistinje v Ameriki.

Kate Richards O'Hare, Josephine R. Cole,

Ester Nieminen.

Imenovani komite tudi pismo poziva vse ženske socialistične, delavske in radikalne delavske klube, da izvolijo po eno članico, ktera bo v direktni korespondenčni zvezi z osrednjim odborom, ki je bil izvoljen na zadnji nacionalni konvenciji. Vsa poročila in dopisi na ta odbor naj se naslovijo: May Wolden, 619 E. 55th St., Chicago, Ill.

JUNGLE

Angleški pisatelj Upton Sinclair. 2 avtorizirani dovoljenjem posloven. Jože Zavrtak

(Copyright, 1903, 1906, by Upton Sinclair.)

(Nadaljevanje.)

Ležal in kašljal je noč in dan, poleg pa vidno hujšal in hiral, dokler ga ni bilo že drugega kot kost in koža. Neko noč se mu je vili kri — eunek krvi se je vili iz njegovih ust. Prestrašeni so poslali po zdravniku in plačali so pol dolarja, da so zvedeli, da za njega ni več zdravila na svetu. Zdravnik je to povedal, da bolnik ni čul besedice o tem, ker stari Antanas je trdo upal, da se bo obrnilo na boljše in da pojde zopet delat, Jurgis je sporečil v delavnico, da naj še malo počaka, ker so bo dedu morda obrnilo na boljše. Tudi Antanas je vrjel v to sporočilo, dasi so sledili še štirje napadi. — Nekega jutra so ga našli trdega v postelji. Teti Elzbieta je skoraj počilo žalosti srce, ker niso mogli naročiti dostojnega pogreba. Naročili so za ženske in otroke le en voz. Jurgis je v nedeljo vspršil prijateljev cel dan in četrti za voz, da bi ga ne preplačal. Petindvajset let sta živila Jurgis in stari Antanas v litvinskih šumah in žalostno je bilo ločiti se na ta način od svojega očeta. Pač je bilo dobro; da je moral Jurgis razmisljati o tem, da ga stroški za pogreb ne spravijo popolnoma na beraško palico, ker ni imel časa, da bi si ugotovil v svojo žalostno usodo.

Napočila je huda zima. Po leti se bori drevje v čumi za svetlobo. Ako drevju primanjkuje svetlobe, se suši in slednjič vsahne. Ko prihrumi prvi snežni vihar, polomi in pomeče suhe veje na tla. Tako je tudi v klavniškem okraju. V vsem okraju se pripravljajo za odločilni in smrtni boj, v katerem slabotnejši podležijo na debelo.

Influenca in pljučnica razsajata med slabotnejši, jetičnim se pa bliža konec njihovih muk. Zima z ostrimi vetrovi in snežnimi viharji je tu, kar pomeni smrt za ljudi slaboga zdravja. Prejalsile se približuje ura, ko se slabotnejši pri delu zgrudi na tla in napravi prostor drugemu brezposlecju, katerih je vedno na tisoče pred durmi. Vsaki dan stoji na tisoče lačnih, revnih in slabo oblečenih brezposlecev pred delavnicami v klavniškem okraju in prosí dela. Res, tisoči stoje tukaj! Borijo, pretepaajo se med seboj, kdo bo prvi prišel na vrsto. Vihar tuli in podi snežinke brezposlecev v obraz, ki stoje v snegu in luknjičastih čevljih. Obrazi jim ozebejo, včasih roke ali noge, a vendar so vsaki dan tukaj. Kam naj se pa obrnejo?

Nekega dne je Durham objavil v časniku, da potrebuje za sekanje ledu 200 delavcev. Vse dan so hodili lačni in bedni po snegu. Zvečer se jih je zbralo 500 v postaji klavniškega okraja. Napolnili so hodnike in gredi drug drugega s svojim životom. Nakrat so policaji zaprli vrata in pustili kasneje dolece zmrzovati v mrzli zimski noči. Drugo jutro je čakalo že 3000 brezposlecev, da se jim da dela. Pozvali so pomoč s policajske postaje za vzdrževanje reda. Ko je dospela pomoč, je pa Durham izbral med brezposleci 200 najbolj krepkih delavcev, češ, da je bila številka 200 v časniku tiskovna pomota.

Štiri do pet milj proč proti vzhodni strani mesta se razprostira jezero, čez katerega brijejo ostri vetrovi. Toplome kaže včasih 10 do 20 pod ničlo, sneg pa leži do prvega nadstopja. Pot, po kateri delavci hodijo na delo, je netlakovana, razrita, polna jam in jarkov. Kadar dežuje poleti, zagazi marsikteri delavec do kolien v smrdljivo cestno mlako. Samoobsebi je umevno, da taka pot straši vsakega pozimi, posebno če nima tople obleke.

Že marsikteri delavec je v snežnem viharju obnemogel na tem potu. Ako je bila ta pot strašna in grozna za delavce, kakšna je še bila za otroke in ženske. Nekteri otroci so se vozili z ulično železnico. Ali če deček zasluži le 5 centov na uro, kot jih je zaslužil mali Stanislovas, kako naj plačuje s tako pitlim zaslužkom še vzino? Otroci se prihajali z zavito glavo v robove in šale na delo. Vzile temu so nekteri ozebli ali žalostno ponesrečili. Nekega jutra je prišel deček, ki je delal a Stanislovšem pri istem stroju, uro kasneje na delo. Jekal je bridko vsled bolečin. Razvezali so robove okoli glave in pričeli so mu drgniti obraz in ušesa. Prepozno — ušesa so bila zmrznena skozi nozdrve in padla se proč. Mali Stanislovas je še sedaj tako zbal mraza, da je skoraj zbledel. Vsako jutro, kadar jo imel odditi na delo, je ječal in plakal. Vse prigovarjanje ni pomagalo nič, deček se ni dal potolažiti in bali so se, da ga bo prijel krč. Sklenili so, da ga bo Jurgis spremljal na delo in iz dela. Kadar je sneg zapadel globoko, je Jurgis dečka nosil na rami. Včasih je pa Jurgis delal pozno v noč. Takrat je deček trpel neznosne muke. Čepel je v kakšnem kotu ali pa hodil gorindol. Zaspati ni smel, ker bi bil zmrznil. V delavnicah v klavniškem okraju, izvenški kuhinji, ni bilo gorkoga prostoračka. Za delavce je bilo vseeno, ako bi delali na prostem. V klavnici je zmrzovala kri na delavcih. Kdor bi se pritisnil k steni, ta bi primrznil. Delavci so radi tega zavijali svoje noge v papir in eunje, ki sta skrala v enomer kri v sebe, da so delavci zvečer s tako debelimi nogami hodili domov, kot jih ima slon.

Kadar ni bilo priganjača blizo, so delavci vtikali svoje noge še v gorko živalsko telo ali pa v krop, da bi se malo ogreli. Najhujše so trpeli delavci, ki so delali z nožem. Pri svojem delu niso mogli rabiti rokavice, roke so vsled mraza mrtvaško pobledle in takrat so se dogajale ponesrečbe. Zrak je napolnjen s paro iz kotlov in vroče krvi. V časih je bila para tako gosta, da ni bilo videti pet čevljev pred seboj. Delavci so pa hoteli in drveli drug mimo drugega z nožmi v rokah, ki so bili ostri kot britve. In le čuditi se je, da se ne pokolje več ljudi kot živine.

Še vse to bi se potrpečlo, če bi človek imel prostor, kjer bi lahko použil svoje bomo kosilec. Jurgisu ni preostajalo drugega, kot použiti svoje kosilec v ti nesnagi ali pa oditi v bližnjo žganjarno, kamor so zahajali njegovi tovariši. V Ashland ulici zapadno od klavnice je bila gostilna pri gostilni. To ulico so imenovali žganjarsko ulico. Proti severu je bila 47. cesta, kjer je bilo 6 pivnic. Vmes je pa stalo "žganjarsko središče", kjer je bilo na 20 akrih sveta 200 pivnic. Človek si je lahko izbral: — "Topla fiziološka z zeljem! Dames!" — "Zelje z franfurcaricami! Vstopi!" — "Grahova juha z jagjnetino! Dobro došli!" Ta priporočila so bila pisana v raznih jezikih kakor tudi kričeči napisi pivnic: — "Pri domačem krožku" — "Pri domačem ognjišču" — "V čudežni deželi" — "Pri sanjarem gradu" — it. l. Poleg kričečih napisov je bil pa še povsod napis: "Glavni stan unijskih delavcev". Tu so prišli delavci vselej v gorko zakurjeno sobo. Sešli so se s svojimi prijatelji, s kterimi so se lahko razgovarjali in pošalili. Delavci, ki je vstopil v tako pivnico, je moral piti, če je hotel ogreti svoje otrple ude. Kdor ni pil je moral ostaviti pivnico, ker je bil v nevarnosti, da se njegova glava sezna s kakšno prazno steklenico, ako bi se obotavljal zapustiti pivnico. Vsi delavci so radi segli po pijači, ker so mislili, da dobe nekaj zastop. Vsakdo je moral plačati le pijačo zakar je smel povziti malo tople deke. Včasih je stal poleg delavca kak prijatelj, kteremu je bilo treba tudi plačati en glazek, ali je pa kdo prišel, ki je plačal kar za vse. Napoli zmrznjene delavce je pijača okrepčala, niso so se tresli mraza, ko so odhajali zopet na delo. Zvečer po delopustu so morali zopet v pivnico. Včasih dvakrat do trikrat predno se prišli domov, ker so se tresli mraza kot šiba na vodi. V pivnici jih je zopet čakala topla jed. Marsikteri delavec je večerjal kar v gostilni. Če je pa zamudil doma večerjo, je pa vzel ženo in otroke s seboj v pivnico. Tako je marsiktera družina vsled pijače zabredla popolnoma v propast.

To pijanje in mesarji na debelo pospešali s tem, da so svoje delavce plačevali z denarnimi nakaznicami mesto v gotovini. Delavci so večkrat zaprosili, da bi se jih plačevalo v gotovini. V tem oziru so bile vse prošnje zaman. Mesarji na debelo so ostali gluhi napram takim delavskim zahtevam. Kje naj pa zmenjajo nakaznico kot v pivnici? Jurgisa je pred tem zlom obvarovala Ona. Jurgis ni nikdar opoldne okusil pijače, radi tega so ga njegovi tovariši smatrali za ošabneža. Tudi v pivnicah ga niso smatrali prijubljenim gostom. Vsak večer je šel čakati Ono in Stanislovsa. Ono je večkrat kar sam posadil v voz pouljene železnice. Kadar je prišel domov, je sekal drva. Včasih je pa prinesel tudi vrečo premoaga domov. V njegovem domu ni bilo prijetno pozimi. Imeli so eno samo peč, ki je tako slabo grela, da so še v kuhinji zmrzovali. Za teto Elzbieta, posebno pa za otroke, ako niso mogli v šolo, so bili hudi časi. Zvečer so posedali

in vsčerjali vsi okoli peči. Jurgis in Jonas sta zaprla vsak svoj po, potem so pa zlezli v posteljo pod odejo, da se hranili premoag, dasi so še le občutili kaj je mraz. Oblečeni so hodili spat, odavaj so z vsem, kar je bilo dobiti, a vseeno jih je zeblo. Otroci so vsi na eni postelji, a vzile temu se niso mogli ogreti. Otroci, ki so na straneh, so zmrzovali. Jokali so in lezli čez druge proti sred, kar je dostikrat povzročilo tepež.

Ta lesena hišica se je povsem razlikovala od njihovih koč in belim zidovjem v stari domovini. Tukaj je mraz kot pošast prišlo. Ako so se zbudili o polnoči, čuli so tuljenje viharja. Kedar pa tih mraz, takrat je bilo pa še hujše. Čutili so lahko kako lena skozi špranje in steza svoje ledene prste po njih. Ako so še tako zvali v odejo, ubraniti mraza se niso mogli. Bile so grozne ure, za uro so se zvijali in drhteli — toda pomoči ni bilo od nikoder, traj so pa zopet odhajali na trdo tlako. — oslabei in nekoliko je uri, ko jih bo zapustila življenska moč.

VIII.

Vzile hudi zimi ni zamrlo upanje v njih srehi. Za Marijo napočili upravi srečni dnevi.

To srečo je prinesel Tamoszius Kuszeleika, ki je igral na go, kdo se je njima smejal. Tamoszius je bil majhen in suh. Marija lahko vzela pod pazduho in ga odnesla s seboj. Morda ga je sprpote očaralo. Moč Marije je bila za njega nekaj vzvišene, avtati ni ganil z očesom od nje. Ko je spoznal, da ima dobro sveto dete, se ni bal ne njene moči, ne njenega močnega glasu. Navad je prihajati vsako nedeljo na obisk. Obiskovalce so sprejemali v binji. Tu je vsako nedeljo popoldne sedel Tamoszius rdeč kot rak in ni spregovoril več kot 6 besedi, dokler ga ni po rami pot Jurgis in rekel: "No, tovariši zaigraj!" Zasvetile so se mu oči, pri za gosli in zaigral. Med goslanjem se je vzbudila njegova duša, pričela govoriti. Skoraj je bilo nespodobno, kadar je svoj pogled pri tako v Marijo, da je postala rdeča in je povesila oči. Tamoszius se ni dalo ugovarjati. Še otroci so sedeli kot začarani, ta Elzbieta je pa plakala. Res je bil to pravi užitek, ako se je lahko ugodil v dušo ženija in poslušal njegove notranje boje.

Marija je imela še druge koristi od tega prijateljstva. Tamoszius so plačevali dobro, kadar je igral na domačih zabavah in tih. Poznali so njegovo dobrodušnost, vedeli so, da jim rado ustreže s kako veselo poskočnico, ako želijo plesati. Nekoč je zapel Marijo naj gre z njim na domačo zabavo. Marija se je v veselje zvala njegovi prošnji. Sedaj ni Tamoszius posejal domačih zabav, ni bila Marija v njegovem spremstvu. Kadar je pa kateri njegov prijatelj priredil zabavo, takrat je pa celo družino povabil na bavo.

Marija je vselej prinesla polne žepe kolačev in sladčice, ki so jih razdelila otrokom. Na zabavah se je navadno sukala s mize, na kateri so bila razna krepčila. Plesati je smela le s takimi ljudmi, ker je bil Tamoszius nagle jeze in zelo ljubosumen. Če je predrnil kak mladenič prijeti Marijo okoli pasu, takrat je vselej celi orkester iz takta.

Vsako se veseli nedelje, če mora cel teden delati. Ali družina je bila presiromašna in trudna, da bi ob nedeljah imela novih prijateljskih vezi. Radi tega so bili vsi srečni, da jim je letkom tedna pripovedovala o prijateljih in znaneih, o njih oblekah, njih delu in zaslužku; kako je neki moč pretepal svojo ženo, kak drugi zopet vse zapili in znosili v zastavnico. Drugi ljudje bi govorico imenovali "bahje klepetanje" — ali — človek vendar vori o tem, kar slisi.

Dogovorili so se, da bodo poroko in svatbo obhajali spom in da bodeta novoporočena stanovala v zgornji izbi. Tamoszius služil dobro, družina je pa tudi v majhnih zneskih plačevala dolg Mariji. Tako bi se dalo kmalu toliko prihraniti, kolikor se je hodo potrebuje za začetek zakonskega življenja. V svoji dolnosti je Marija marsikak čest obrnila za najpotrebnejše rezi. Marija je bila pač kapitalistinja v družini. Bila je izumrla lavka, ki je dobivala za 110 škatelj 14 centov in je v eni minuti barvala 2 škatli. Marija si je bila svesta, da je našla svojo radga je vsaki dan v svojem obličju oznanjevala svoje veselje.

Njeni prijatelji so zmajevali z glavami in svarili jo, naj ne preveč ne zaupa v svojo srečo, ker sreča je opoteča. Ti nasveti imeli najmanjšega vpliva na Marijo, sanjarija je vedno o svojih kladih in delata načrta za bodočnost. Ko jo je pa zadel udar, bil njena tuga neizmena.

Tvornica za škatlje je zaprla svoja vrata!

Marija bi bila prej vrjela, da solnce ne bo nikdar več s kot da tvornica preneha s delom. Tvornico je smatrala vedno nekaj višjega, ki ni odvisno od slučajev. Nakrat so jo zaprli in ji ni povedal zakaj. Še delavci in delavci niso obvestili naprej, ko soboto zvečer so bila čitasti naznanila na stenah: vsi delavci svoje plačo popoldne in tvornica ostane najmanj za mesec dni prta. To je bilo kratko naznanilo — zaslužek Marije je pa prenehal.

"Prazniki so minili", so devke podučevale Marijo, "a pa sledi vedno slabi čas". Včasih se prične delati v tvornici levočev časa, za gotovo se pa ni moglo povedati nič; pogostokrat se stane tvornica zaprta celo poletje. Položaj je bilo zelo slab, vsi ki je delal v skladišču, je povedal, da so vsi prostori nalaščeni s ljami. Kake tri četrtinke možkih delavcev je tudi zgrubelo, če je pomenilo slabe čase, da tvornica sploh nima naročil. Delavci zatrdjevali, da je barvanje škatelj navadno selepstarvo. Kadar se ži 12 do 14 dolarjev na teden, takrat delavce samega vesela kar nore, ker lahko prihranijo polovico zaslužka. Ko pa pridejo slabi si, tedaj morajo potrošiti vse svoje prihranke. Torej v resnici del za polovico plače.

Marija je prišla domov. Ker ni mogla sedeti v miru, je tem to počela in osnažila stanovanje. Za tem je šla zopet iskati del nadomesti zbugo na zaslužku. Vse tvornice za škatlje so prenele s delom. Dekleta, ki so delale v teh tvornicah, so tudi iskale del, rej je umevno, da je Marija od tvornice do tvornice hodila po čit za delo. Najprvo je poskusila dobiti delo v prodajalnah in pičah, kasneje je pa hodila povpraševati v palače bogatinov ob jezeru za delo, kakega zvršujejo osebe, ki ne razumejo angle. Seve, zaman!

Tudi delavci v klavnicah so občutili vzroke, ki so posadili rijo na cesto; seveda povsem drugače. Tudi Jurgis je prišel pomevati, zakaj se delavci razburjajo. Mesarji na debelo niso vili delavcev, pa tudi niso zaprli klavnic, kakor so zaprli tvornice škatlje. Ne, tega niso zvršili, pač so pa skrajšali delavni čas in prikrajšali delavce na zaslužku. Vsaki dan so morali biti delavci ob sedmi uri zjutraj v klavnicah, dasi niso imeli kaj delati. Čakali morali, da so kupci pokupili ovedo, drobnico in ščetinarje, ki je zgodilo čestokrat ob 10 ali 11 dopoldne. Sedaj, v slabem čas sploh niso imeli dela do popoldne; postavali so in toplomer je zal 20 stopinj pod ničlo. V začetku so tekali po klavnici in ugraburke, da bi se ogreli. Ali še predno se je pričel nagibati dan k jemu koncu, bili so vsi prezeblji in trudni. Kedar je pričela priča čreda v klavnico, so bili že ozebli in vsak gibljaj jim je pravl bol bolečin. Vzile temu so pričeli vsi gibati in pozorišče je začelo divje gonje.

Jurgis je sedaj malokdaj zaslužil več kot 35 centov na dan. Sikteri dan je zaslužil še manj, nekega dne pa nič. Povprečno je lal 6 ur dnevno, za kar je dobil 6 dolarjev na teden. Tretji dan moral delati, če je tudi do 4 ali 6 ure popoldne postopal v klavnicah. Včasih je prišla čreda že pozno v mraku v klavnico. Delati so rali do 9 ali 10 ure zvečer, pogostokrat pa tudi do polnoči ali ure po noči, ne da bi kaj jedli. Seveda, delali so ob elektrini. Delavci so bili tako rekoč odvisni od milosti živine. Marsikteri so kupci zadrževali živinorejce, da so kupili tem ceneje. Našli izjavljali, da nočejo kupiti, da so tem ložje potisnili ceno nizko, lahko razumljivih vzrokov je bila cena krme v klavniškem okraju kot drugod, s sabo je pa ni smel prineseti ali pripeljati na (Dalje prihodnjič.)